



חגיגה בשולחן שבת

מס' 76

פרשת משפטים

מקום מרכזי לפרשת השבוע בשולחן השבת, במהלך הסעודה. בהכנה קלה, ניתן "לשדרג" את הרעיון הקצר ולהפוך אותו לחוויה חינוכית מעצימה, שבאמצעותה נעביר לילדים מסרים חינוכיים, תוך העשרת השיח התורני בשולחן שבת. לפניכם 3 "מערכים" לשולחן שבת.

סעודה ראשונה מעמד הר סיני בפרשת משפטים



שלב 1

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:



בחלק האחרון בפרשתנו כתוב: "וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה' (כד, א). נשאלת השאלה: מתי נאמרה למשה פרשה זו?"

שלב 2

נקודות להכוונת השיח בקרב המסובים:

מעמד הר סיני מתואר ביתר פרוט בפרשת יתרו, בפרקים יט-כ. נשאלת השאלה, מדוע לאחר שכתבה התורה בפרוט את דיני המשפטים בפרקים כא-כג בפרשתנו, חוזרת התורה לתאר את עליית משה להר סיני?



נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **מדרש אגדה:** "זה המעשה היה קודם מתן תורה, ואמר למשה עלה כי לך הגדולה ראויה מחברך, ועל זה נאמר 'וַיִּגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל ה' וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי לֹא יִגְשׁוּ".
- **רבי יונתן בן עוזיאל:** "ביום שביעאה לירחא סק קדם ה'", ביום השביעי לחודש עלה לפני ה'.
- **רש"י:** "פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות, ובארבעה בסיון נאמר לו 'עלה'".
- **רשב"ם:** הפסוקים מתארים את שאירע במעמד הר סיני, שכתובים לאחר עשרת הדברות, החל מהפסוק "ומֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעָרְפֶּל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל...", ועד פסוק זה נאמר להם ביום ששמעו את עשרת הדברות. פסוק זה 'וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה'...' אמר הקב"ה למשה בעת שירד מההר, והורה לו שיעלה למחרת. מיד לאחר מכן משה ירד, כפי שכתוב 'וַיָּבֵא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֵת כָּל דְּבָרֵי ה'...'. למחרת בנה משה מזבח, הקריב קרבנות ועלה, ועל כך כתוב "וַיִּכְסְהוּ הָעָן שְׁשֶׁת יָמִים...".
- **רמב"ן:** כל הפרשיות כתובות כסדרן. מיד לאחר מתן תורה, בו ביום אמר הקב"ה למשה: "כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם". ולאחר מכן נאמרו האזהרות על עבודה זרה 'לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי...', וציווה אותו הקב"ה 'וְאַלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם' וכל המצוות שכתובות בהמשך, עד סיום פרק כג באזהרת עבודה זרה שימצאו בארץ ובעובדיה. לאחר מכן נאמר לו פסוק זה, וציינה התורה שמשה עשה כפי שציווה אותו הקב"ה ובתגובה קיבלו בני ישראל את הכל בשמחה ואמרו 'כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע'. באותו יום כתב משה בספר את כל שנצטווה, חוקים, משפטים ותורות, והשכים בבקר שלמחרת לכרות להם ברית על הכל, ובנה את המזבח וזבח את הזבחים.

שלב 3



סעודה שניה פרשת דינים לאחר מתן תורה

שלב
1

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:



הפרשה פותחת במילים: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיהֶם" (כא, א). נשאלת השאלה: **מדוע פרשת דינים סודרה לאחר מתן תורה ועשרת הדברות?**



נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **אבן עזרא:** לאחר שאמרו בני ישראל למשה: 'דַּבֵּר אֵתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה', אמר הקב"ה למשה כשניגש אל הערפל: 'כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל...'. והחל להזהיר על אלהי הזהב. הקב"ה אמר לו שיכרות איתם ברית כשיירד, ושרק הקב"ה יהיה להם לאלוקים. עוד הורה לו הקב"ה את המשפטים והמצוות, שיאמר להם שאם יקבלום אזי יכרות להם ברית. את דבריו סיים בהמשך פרשה זו, באמרו 'הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ...'. **עיקר פרשה זו להורות להשמיד את העבודה זרה כשיכנסו לארץ.**
- **בכור שור:** לאחר שמינה משה דיינים, והעמיד שרי אלפים ושרי מאות, אמר לו הקב"ה: 'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים' לפני השופטים.
- **רמב"ן:** לאחר שהשלימה התורה את איסור עבודה זרה, וחתמה את עשרת הדברות ב'לא תחמוד', מפרטת את הדינים והחוקים, שיידעו מה שייך להם ומה לא, כדי שיזהרו מחמדת הממון. **ולכן כתבה התורה 'אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיהֶם', משפטים ישרים שינהיגו אותם ביניהם, ולא יחמדו מה שאינו שלהם מן הדין.**
- **אברבנאל:** לאחר שהשמיע הקב"ה את עשרת הדברות כמאמרים קצרים, ולא רצו בני ישראל לשמוע עוד מפי הגבורה גם את התולדות ותולדותיהן, כמו גם את השכר שיגיע להם כשישמרו את המצוות, הוצרך הקב"ה לצוות את משה שישים לפניהם את המשפטים. ולא יחשוב אדם שהן מצוות חדשות שלא נאמרו עד כה, משום שהם ציוויים שנכללו בעשרת הדברות. ולכן כתבה התורה 'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיהֶם', ופתחה את הפרשה והפסוק באות ו', שמחברת את המשפטים לדברות. המשפטים נכללו בדברות ששמעו, ומסיבה זו דייקו חז"ל מהמילה 'לְפָנֶיהֶם', ולא לפני הדיוטות.

שלב
2

תובנות חינוכיות מסמיכות פרשת משפטים למתן תורה:

המעבר מהמעמד הנשגב של עשרת הדברות אל פרשת "משפטים", העוסקת בדיני נזיקין מלמד שערכים גדולים חייבים תרגום מעשי, כדי שיתקיימו, כפי שביארו רמב"ן ואברבנאל. בחינוך לא די בהנחלת ערכים כלליים, אלא יש צורך לפרק אותם "הלכה למעשה".

שלב
3

תובנה נוספת, התאמת הלמידה ליכולת הלומד, רגישות ו"הנגשת" החומר. כפי שביארו אבן עזרא ואברבנאל. לאחר שבני ישראל נרתעו מהקול האלוקי הישיר, הקב"ה העביר את המשפטים באמצעות משה רבינו.

רוצים להיערך לשבת עם רעיונות ודברי תורה לפרשת משפטים?

היכנסו לאתר 'תורתך שאלתי'

סעודה שלישיית סקילת שור שנגח



שלב
1

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:



כתוב: "יְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וְמַת סֶקוּל יִסְקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ" (כא, כח). נשאלת השאלה: מדוע ענשו של שור שנגח בסקילה?

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:



אבן עזרא: "והשם שם עונש על בעל השור, כי קשה בעיניו שתמית בהמה אדם שנברא בצלם אלהים, על כן נסקל השור".
רמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פ"מ): "והיות הבהמה נהרגת כשתהרוג אדם, אינו לקחת דין ממנה כמו שירחיקו עלינו הצדוקים, אבל הוא לקחת הדין מבעליה, ומפני זה נאסר ליהנות בבשרה מפני שיפליג בעל הבהמה לשמרה, וידע שאם תהרוג גדול או קטן בן חורין או עבד יפסיד דמיה על כל פנים, ואם תהיה מועדת יתחייב כופר מוסף על אבדת דמיה, והיא הסבה בעצמה בהריגת בהמה נרבעת, מפני שיזהר בעל הבהמה בה וישמרה כשמרו אנשי ביתו שלא תעלם מעיניו, שחמלת בני אדם על ממונם כחמלתם על נפשם...".

שלב
2

רבי אברהם בן הרמב"ם: התשלום הוא קנס לבעלי השור, ומשמש גם כמוסר לאנשים, על חומרתה של הרציחה שמעניש הקב"ה גם את בעלי החיים שאינם מדברים על עוון רציחה.
רש"י הירש: אין זה דין במשמעות של הליך משפטי נגד בעל השור, אלא שהתחייב מדין שמים לקיים את מאמר התורה 'מִיֵּד כָּל חַיָּה אֶדְרָשְׁנוּ', כשם שדינו של רוצח למיתה, כך דינו של בעליה של החיה שפגעה באדם, כפי שכתוב 'וּמִיֵּד הָאָדָם מִיֵּד אִישׁ אֶחָיו אֶדְרָשׁ אֶת נַפְשׁ הָאָדָם'. היסוד המשותף לכל מקרי ההריגה, הוא החובה לקיים בליבו של אדם את הכבוד האלוקי של הוויית גופו של אדם.



תובנות חינוכיות מדין סקילת שור שנגח

בראש ובראשונה, יצירת "טלטלה" מהחיים נגדעו, גם אם הגורם אינו בעל דעת. התורה מבקשת להשריש בלב האדם את הכבוד האלוקי של גופו של אדם, כביאור רש"י הירש.

שלב
3

לדעת הרמב"ם זה לא רק עונש על העבר, אלא בעיקר כלי חינוכי לעיצוב התנהגות עתידית. הידיעה שהשור ייסקל והבשר ייאסר בהנאה (שבכך יש הפסד ממון כבד לבעלים) מאלץ את האדם להיות אחראי וזהיר יותר. התורה דורשת מהאדם אחריות אישית. עליו להיות עירני ולשמור כראוי על רכושו.

העלון הודפס לזכות והצלחת התורם (החפץ בעילום שמו) ולהצלחת בני משפחתו בפרנסה, בחינוך ילדים ובכל העניינים

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע שלחו את המילה 'רעיון'

למייל Office@shaalti.co.il

שאלות לשולחן שבת

פרשת משפטים



ניתן למצוא את התשובות בספרי 'תורתך שאלתי'

1 וְגַר לֹא תִזְנֶה וְלֹא תִלְחָצְנֶנּוּ כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (כב, כ)
מדוע הזהירה התורה באופן מיוחד על אונאת הגר?

1

2 כָּל אֲלֻמְנָה וְיִתוּם לֹא תַעֲנוּן (כב, כא)
מדוע נכתב 'תַעֲנוּן' ברבים, ולא ביחיד, כפי שנכתבו דינים בפרק זה?

2

3 לֹא תִטֶּה מִשְׁפֵּט אֲבִינֶךָ בְּרִיבּוֹ (כג, ו)
מדוע כתבה התורה 'אֲבִינֶךָ', ולא כתבה 'אביון'?

3

4 מְכַשְׁפָּה לֹא תַחֲיֶה (כב, יז)
מדוע כתבה התורה 'מְכַשְׁפָּה לֹא תַחֲיֶה', ולא כתבה 'מות תמות'?

4

מחפשים משלוח מנות ייחודי?

ספרי הדגל מבית 'אחת שאלתי'
מה שאלתך - לחג פורים
כ-450 שאלות ותשובות על מגילת אסתר
כי ישאלך - לליל הסדר
כ-500 שאלות ותשובות על הגדה של פסח

תגדה של פסח
כי ישאלך
קיום מצוות
חיסור תרומת מצוות
שאלות ותשובות
חגי חוליקין

כי ישאלך
אשכנז

תגדה של פסח
מה שאלתך
קיום מצוות
חיסור תרומת מצוות
שאלות ותשובות
חגי חוליקין

מה שאלתך
מגילת אסתר

תגדה של פסח
כי ישאלך
קיום מצוות
חיסור תרומת מצוות
שאלות ותשובות
חגי חוליקין

כי ישאלך
עדות המזרח

משלוח המנות שישאיר חותם

הזמינו עכשיו והספרים בדרך אליכם

בוגול:
תורתך
שאלתי

052-9453811
במייל Office@shaalti.co.il

עוד ספרים מבית
אחת שאלתי
למדתי נענית ונהנית

לימודים חיוביים ממעשי הגנב
אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד...
שנים ישלם (כב, ג)
רבי בונם מפשיסחא אמר שמהגנב ניתן ללמוד שלושה כללים בעבודת ה':
א. הוא אינו עצל, הוא "עובד" גם בלילות, בקור ובגשם. מזג האוויר אינו משפיע עליו.
ב. הוא דבק במשימתו, אם לא מצליח בהתחלה, הוא ממשיך לנסות עוד ועוד, עד שמצליח.
ג. הוא פועל גם בגניבה קטנה ואינו "מזלזל" בשום משימה.
כך גם האדם, אל לו להתעצל ולהתעייף, עליו להתאמץ גם במצוה קלה יזהר כגדולה. מדבריו, ניתן ללמוד גם שמכל דבר בעולם, גם שלילי, ניתן ללמוד לקח והבנה לחיינו.
בשם המגיד ממעזריטש מוסיפים ואומרים ששלושה דברים ניתן ללמוד מתינוק:
א. שאינו יושב בטל, תמיד הוא ב"תנועה".
ב. שבוכה על כל דבר שמבקש.
ג. הוא תמיד שמח.

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע שלחו את המילה 'רעיון'

למייל Office@shaalti.co.il